

Po Koroškem, po Kranjskem že ajda zori

Ljudmila Bokal

milka.bokal@gmail.com

Za ajdo, ki je na Slovenskem tradicionalna medovita rastlina, pravijo, da je starodavna kultura in da je njena domovina Osrednja Azija. Veljala naj bi za slovensko ljudsko jed, zato ni čudno, da se je ujela v ljudske pesmi. Najbolj znana je tista *Po Koroškem, po Kranjskem že ajda zori ...*, ki opisuje za žetev ne preveč vneto dekle, kar se razpozna v številu snopov. A ajda ima še druge pesniške občudovalce. V svoje pesmi jo je pogosto vpletal Josip Murn – Aleksandrov (1879–1901), čigar 120-letnice smrti smo se spominjali lani. Murn ni bil srečen človek. Kot nezakonski sin se je selil od enega doma do drugega; znano je, da je večkrat hodil na oddih na Gorenjsko. Umrl je star komaj 22 let. Mogoče je prav med obiski po gorenjskih kmetijah našel spodbude za pesniško izražanje o ajdi.

V pesmi z naslovom *Pesem o ajdi* Murn to rastlino označuje z dvema barvama, belo in rdečkasto, saj so taka ajdova socvetja. »Kakor bela grud // gorka od krvi // mlade radosti // v cvetju ajda diši.« Videti je, da je ajda prispodoba dekliških prsi in vabljive mladosti. Njeno že od daleč razpoznavno znamenje so vonjave, in ko je »polna medu«, se vanjo skrijejo čebele. Ajda je tedaj na višku cvetenja in postane kot bel golob, ki »upira v svet rdeče oči«. Ta primera se skoraj drzno nanaša na rdečkasto barvo ajdovega cvetja, a že v naslednji kitici pesnik nenavadno razpoloženje razbremeni in ajdi zapoje vso slavo: »Kadar klas šumi, // kmet počije se, // kadar ajda diši, ji odkrije se!« Spoštovanje je tako veliko, da je enako tistemu, ki se izraža v svetih prostorih.«

Veselejše, tako rekoč poskočne strune pa Murn ubira v pesmi *Petnajst let*. Pesem se začne z veselim sporočilom, ki mu sledi še vzklík: »Moja ljubica je stara petnajst let, oj, petnajst mladih, lepih let.« Čebelje nabiranje medicīne in mane primerja z mladim dekletom, na katero kliče božji blagoslov, ko išče prve ljubezenske navezave. »Poživi Bog teh petnajst let, // njih prvi čas, njih nežni cvet! // Tako pogleda sonce v svet, // čebela zbira prvi med.«

Zima pa je naslov pesmi, v kateri pesnik v motiv opustele narave vplete vsakdanje prezimovanje čebel. Dogajanje ni vzvišeno, stavki so skoraj trdi, kratki, kot je delo v naravi v tem času: »Pride poletje, žge in peče, // pride jesen zapre čebele in pride zima, // oddahne si in zapre duri naše.«

Mi pa nadaljujemo: zdaj je čas za močno hrano, mednjo sodi ajdov med, za obede pa pridejo v poštev ajdovi žganci. Saj se ajda povezuje s hrano, tudi z

Foto: arhiv ČZS

zdravjem. Ker ne vsebuje glutena, dobiva v prehrani ugledno mesto. Zdravo nahranjeni pa se z našo medovito rastlino spomnimo še na ljudsko in umetno pesem. ●

Vir: Josip Murn, *Topol samujoč*. Mladinska knjiga, 1967.
Po *Koroškem po Kranjskem*; <https://narodne-pesmi.si/pesmi/slovenija-v-citrah/po-koroskem-po-kranjskem/>, avgust 2022.

Vabilo na strokovno razpravo

V ponedeljek 14. novembra 2022 ob 16. uri vas vabimo, da se udeležite strokovne razprave na temo produktne odgovornosti čebelarja. Razprava bo potekala v prostorih Čebelarke zveze Slovenije. Kot sogovorca se bosta razprave udeležila predstavnik Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin in predstavnik Ministrstva za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano.

Vljudno vabljeni!

Ana Janžekovič